

boek- besprekingen

Peter Dekkers ANDERS NEDERLANDS — COMMUNICEREND LEREN

Anders Nederlands, een methode voor het onderwijs in het Nederlands voor klassen met autochtone en allochtone leerlingen, is geschreven door Nanette Bienfait, Anje van Dijk en Sylvia Nanning. Elders in dit nummer van *Moer* gaat Sylvia in op de uitgangspunten van deze methode. Hoewel Peter Dekkers, die de methode hier bespreekt, in het laatste gedeelte suggesties geeft voor verbetering en verdere uitbouw, is het van groot belang, dat er voor het eerst een methode is verschenen, die recht probeert te doen aan pogingen om intercultureel onderwijs te geven. Peter Dekkers is docent aan de Domstadacademie te Utrecht.

Intercultureel onderwijs

Voor veel leraren Nederlands in het voortgezet onderwijs zal het volgende probleem herkenbaar zijn.

Je wilt echt intercultureel onderwijs geven. De taallessen bieden daartoe op het eerste gezicht gelegenheid genoeg. Maar door de grote verschillen in taalvaardigheid tussen Nederlandstalige en meertalige leerlingen kom je daar niet

aan toe. Sterker nog, regelmatig zijn de meertalige kinderen de klas uit om extra hulp te krijgen. Zo raken ze in een didactisch en sociaal isolement. En er komt niets terecht van je mooie interculturele plannen.

Misschien dat je met het leerpakket *Anders Nederlands — Communicerend Leren* deze patstelling kunt doorbreken. Want de vijf thematisch-cursorische boeken die daarbij horen, zijn voor hele klassen bedoeld.

Anders Nederlands is in Groningen ontwikkeld door de taalbeheersers van het Nederlands Instituut van de Rijksuniversiteit in samenwerking met het Gemeentelijk Advies- en Begeleidingscentrum en het Instituut voor Toegepaste Taalkunde. Uit die hoek is overigens wel eens eerder geschikt materiaal gekomen voor het werken in onderwijsvoorrrangsgebieden. De ontwikkelaars hadden goede ervaringen opgedaan met de zogeheten communicatief-interactieve didactiek bij experimenten in de Internationale Schakelklas in Groningen. Zo ontstond het plan om leerlingenmateriaal op dit terrein te ontwerpen.

Naast het onderdeel 'Communicerend leren' is er ook leerlingenmateriaal gemaakt voor 'Lezen' en 'Luisteren'.

Communicatief-interactieve didactiek

Zoals gezegd, er is heel nadrukkelijk gekozen voor de communicatief-interactieve didactiek. Die gaat uit van een bepaalde samenwerking tussen taalverwerver (de leerling) en de taalomgeving (de leraar, de klas). In mijn eigen woorden komt het hier op neer:

- Zoek naar echte, zinvolle taalgebruikssituaties.
- Het taalaanbod moet zowel interessant als begrijpelijk zijn voor elke leerling.
- Het moet dus aansluiten bij het taalniveau van de individuele leerling, maar ook uitdagen tot een stapje verder (N + 1 principe).

Thematisch-cursorische opzet

Anders Nederlands heeft een thematisch-cursorische opzet. Dat is natuurlijk haast een 'must' voor een methode die intercultureel wil zijn, want bij thematisch werken is er veel gelegenheid voor echte informatieverwerving en -verwerking.

Elk thema is in drie fasen onderverdeeld: een oriënterende, een verdiepende en een handelende.

Het leerlingenmateriaal bestaat uit vijf boeken,

voor elk thema één. Per themadeel is het materiaal van de verschillende niveaus na elkaar opgenomen. Dus eerst alle oefeningen van niveau 1, dan van 2, enzovoort. Leerlingen kunnen dus zo met hetzelfde boek van niveau wisselen. De niveaus hebben een eigen logo (harten, schoppen, ruiten, klaveren), de oefeningen een nummer.

Elke oefening heeft een eigen motto. Oefening 5 heet op alle niveaus bijvoorbeeld 'Bezint eer ge begint'. En dat motto heeft betrekking op de inhoud.

De leerinhouden zijn uiteraard afgeleid van een beeld dat de auteurs hebben voor het goed talig functioneren in onze samenleving. Ze zijn dus uitgegaan van praktisch taalgebruik, ook van het buitenschoolse. Maar meertalige leerlingen hebben ook heel specifieke leerbehoeften. Van groot belang is bijvoorbeeld, dat er een koppeling gelegd kan worden tussen zinvolle taalgebruikssituaties en de traditionele grammatica.

In de docentenhandleiding, waaruit ik mijn informatie tot nu toe geput heb, staan ook overzichten van subvaardigheden. Daar tref je ook heel wat leerinhouden aan die nodig zijn om de communicatie in de klas mogelijk te maken, zoals 'Klassikaal gesprek voeren', en die in zinvolle communicatieve situaties aan de orde komen.

We vinden er ook zaken als 'Auditieve discriminatie: rijmen' naast bekende onderdelen voor het voortgezet onderwijs als 'Leesstrategieën' en 'Argumenteren'.

Een aantal grammaticale problemen, die kenmerkend zijn voor anderstalige leerlingen worden voor de docent steeds duidelijk toegelicht. Daarvoor treffen we een hoofdstuk 'Vocabulaire' aan met onderdelen als 'Antoniemen herkennen of hanteren', 'Modaliteit herkennen of produceren'; onder 'Grammatica' onderdelen als 'Redengevende bijzin formuleren', 'Inversie toepassen' en 'Houdingswerkwoord + te + infinitief hanteren'.

Het grootste deel van de handleiding bestaat uit suggesties voor de leraar bij de verwerkingsoefeningen. Voor het thema 'Hobbies' zo'n 40 pagina's.

Per verwerkingsoefening worden besproken:

- de doelstelling
- de werkwijze
- de groeperingsvorm
- de evaluatie
- 'extra informatie' voor de leraar.

Vooraf dit laatste punt is vaak heel concreet uitgewerkt.

Een thema

Laten we het thema 'Hobbies' eens volgen in de handleiding en in het leerlingenmateriaal. De handleiding geeft de opbouw: gespreksronde over het thema, daarna acht verwerkingsoefeningen, waarvan de laatste bestaat uit een evaluatiegesprek.

De verwerkingsoefeningen zien er globaal als volgt uit (de opsomming is niet volledig, het gaat me erom een indruk te geven):

- 1 Op hun eigen niveau lezen de leerlingen een tekst over sportbeoefening, aan de hand waarvan ze oefenen in het rubriceren van woorden.
- 2 De leerlingen werken met een tekst over 'Verliezen'. Ze pikken er de samengestelde woorden uit; sommigen krijgen een korte inleiding, anderen een lange; en ze gaan aan het schrijven.
- 3 De leerlingen oriënteren zich op wijzen van verzamelen van informatie met behulp van advertenties uit de krant. Ze oefenen daarmee onder meer het onderscheiden van hoofd- en bijzaken.
- 4 De leerlingen verzamelen info uit mondelinge bronnen (in een buurthuis). Ook nu weer zijn de opdrachten voor de niveaus verschillend. De docent krijgt ook heel wat informatie aangereikt, onder meer over aanduiding van tijd, reden, modaliteit, maat/getal en toegeving.
- 5 Het verzamelen van info uit gidsen en folders is hier aan de orde. Hierbij wordt geoefend in efficiënt lezen. Ook hier weer veel extra voor de docent.
- 6 Mondelinge en schriftelijke instructie wordt beoefend bij de kennismaking met spelletjes en trucjes.
- 7 De laatste verwerkingsoefening is een overkoepelende: voorbereiden van een tentoonstelling over hobbies.

Oordeel

Al al vind ik dit dus een bruikbare methode, zeker als je kijkt naar wat er tot op heden beschikbaar was. Toch heb ik wel wat concrete punten.

- Het materiaal is op A4-formaat. Het ziet er mooi verzorgd, maar wel heel voorlopig uit.
- De teksten zijn naar de leerlingen toegeschreven. De auteurs hebben willen vermij-

den, dat de meertalige kinderen kinderachtige teksten zouden moeten lezen. Daar zijn ze vaak in geslaagd, maar ook wel eens niet; met name niet, zodra in verhaaltjes huiselijke situaties worden beschreven.

- Dit geldt ook voor de tekeningen, die nogal eens te jolig voor pubers zijn.
- Inhoudelijk vind ik het een manco, dat het onderdeel taalbeschouwing een beperkte invulling krijgt. Nu is daardoor te weinig aandacht voor alledaagse taalbeschouwing over taalverschijnselen en taalgedrag. Zo mis ik een uitvoerige behandeling van taalregisters die bij hobbies horen. Denk eens aan sporttaal. Was dit bijvoorbeeld niet een prachtige gelegenheid geweest om duidelijk te maken waarom er zoveel korte zinnen in de taal van sporters zitten?
- Ook het verzamelen van materiaal – hoofdpunt in de set over hobbies – is lang niet uitputtend uitgewerkt. Het verzamelen uit nadenken en waarnemen komt er veel te bekaaid af.
- De interculturele aspecten vond ik niet optimaal benut. Je mag bij het thema over

hobbies toch minstens verwachten, dat het onderwerp mondiaal wordt doorgelicht. (Is het een westers onderwerp? Hoe zit dat?) De auteurs hebben meer aandacht voor de werksituatie van de leraar in een multi-culturele klas, dan dat zij echt intercultureel onderwijs ontwerpen. Wellicht is dit veroorzaakt door de wijze van ontstaan.

- In de docentenhandleiding komt nogal wat onderwijskundige terminologie voor. Die is niet nodig en doet afbreuk aan het praktische karakter van de methode.

Ik neem aan dat dit pakket nog verder uitgebouwd en verbeterd gaat worden. Maar nu al lijkt het me voorlopig een uitkomst voor al die leraren, die met alle leerlingen aan hetzelfde thema willen werken. Een grote sprong voorwaarts dus.

Nanette Bienfait, Anje Dijk & Sylvia Nanning
Anders Nederlands – Communicerend Leren. Een thematisch-cursorisch lessenpakket voor onderwijs aan heterogene groepen met meertalige leerlingen (v.o.) Hoevelaken, 1987, C.P.S.

J. Ytsma

TWEDE-TAALONDERWIJS OP CURAÇAO

Het gebruik van het Papiamentu is in de samenleving op Curaçao toegenomen. In augustus 1986 is het Papiamentu als vak ingevoerd op de basisscholen van Curaçao. De taal wordt een half uur per dag onderwezen, maar de voertaal in het onderwijs is nog steeds uitsluitend Nederlands.

De commissie die de genoemde invoering heeft geleid, heeft het wenselijk geacht beleidsondersteunend onderzoek te laten doen naar het basisonderwijs op Curaçao. Paul Vedder doet van dat onderzoek in dit boek verslag.

Na enige inleidende informatie in hoofdstuk één, gaat Vedder in het tweede hoofdstuk in op het basisonderwijs op Curaçao. De niet eenvoudige taalsituatie blijkt bij lange na niet

het enige probleem te zijn: zittenblijven komt vaak voor, de aansluiting op het voortgezet onderwijs is problematisch, het technisch leesniveau blijft achter, de didactiek en de gehanteerde methoden zijn sterk verouderd, en ga zo maar door. Vedder kwalificeert ten slotte het onderwijssysteem als uiterst veranderingsresistent.

In het volgende hoofdstuk wordt het onderzoek naar de spreek- en luistervaardigheden van de leerlingen in het Papiamentu en het Nederlands behandeld. Zoals verwacht, presteerden de jonge leerlingen (klas 2) beter in het Papiamentu. Bij oudere leerlingen (klas 6) was dat echter niet meer het geval. Alleen bij een test waarbij het vooral ging om taalbegrip bleven ook de oudere leerlingen taalafhankelijk